

Η ανθρώπινη φωνή είναι ένα μουσικό όργανο που το έχεις πάντα μαζί σου και είναι ένα από τα πιο ωραία μελωδικά μουσικά όργανα.
Γι' αυτό ώρα για τραγούδι!

Ξέρεις ότι όταν τραγουδούν πολλοί άνθρωποι μαζί δημιουργείται μια **χορωδία**; Οι χορωδίες συνήθως είναι μεικτές, δηλαδή αποτελούνται από άντρες και γυναίκες μαζί.

Άκουσε... μια χορωδία να τραγουδάει για σένα!

Ένα λεπτό κρεμμύδι
γκέο, βαγκέο...

Και τι δε να το κάνετε
γκέο βαγκέο...

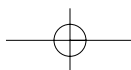
Και τώρα εσύ και οι συμμαθητές σου φτιάξτε τη δική σας μικρή χορωδία.

Ακολουθήστε τις οδηγίες που θα δώσει ο δάσκαλός σας και τραγουδήστε το τραγούδι "Ένα λεπτό κρεμμύδι" χωρισμένοι σε ομάδες.

Ανακεφαλαίωση

Πολλοί είναι οι ήχοι που μπορείς να παράγεις με τη φωνή σου. Οι ήχοι όταν οργανωθούν γίνονται λέξεις, προτάσεις, μπορούν να γίνουν γέφυρα επικοινωνίας με τους άλλους ανθρώπους, να γίνουν παιχνίδι, τραγούδι και μουσική.

5. Το παιχνίδι του ήχου και της σιωπής

Θα ανακαλύψεις ότι η μουσική δεν είναι τίποτε άλλο παρά μουσικοί ήχοι και σιωπές που άλλες φορές κρατούν λίγο και άλλες φορές κρατούν πολύ χρόνο.

Έχεις ποτέ αναρωτηθεί γιατί όλοι οι Έλληνες μιλάμε την ίδια γλώσσα;

Τι θα γινόταν αν ο καθένας μας μιλούσε τη δική του;

Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Από τα πολύ παλιά χρόνια οι άνθρωποι που ζούσαν μαζί είχαν την ανάγκη να επικοινωνούν μεταξύ τους.

Έτσι φτάσαμε μέχρι σήμερα όπου κάθε λαός έχει τη δική του γλώσσα και τον δικό του τρόπο να την καταγράφει.

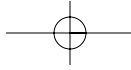
Το ίδιο συμβαίνει και με τη γλώσσα της μουσικής, που έχει τα δικά της σύμβολα επικοινωνίας και έκφρασης.

Σύμβολα που οι μουσικοί όλου του κόσμου επινόησαν για να καταγράψουν τη μουσική ώστε να γίνεται κατανοητή από όλους. Γνωρίζοντας τα σύμβολα αυτά μπορείς να ταξιδέψεις στον μαγικό κόσμο της μουσικής, να τραγουδήσεις και να παίξεις τη μουσική που έγραψαν άλλοι άνθρωποι.

Σπουδαία δέση στον κόσμο της μουσικής έχουν τα σύμβολα που μας δείχνουν τη **χρονική διάρκεια** του κάθε μουσικού ήχου και με τα οποία καταγράφουμε τον **ρυθμό**. Τα σύμβολα αυτά τα ονομάζουμε **ρυθμικές αξίες**.

Το τέταρτο και τα όγδοα

Άκουσε τον δάσκαλό σου να παίζει με το τύμπανο τέσσερις ισόχρονους χτύπους. Προσπάησε να παίζεις κι εσύ μαζί του χτυπώντας παλαμάκια.

Δες τώρα πώς γράφει ένας μουσικός αυτό που έπαιξε ο δάσκαλός σου στο τύμπανο.

Το καθένα από τα παραπάνω σύμβολα στον κόσμο της μουσικής ονομάζεται **τέταρτο** (♩). Εμείς όμως εκτός από τέταρτο θα το φωνάζουμε και **Τα**.

Πόσο χρόνο διαρκεί ένα **Τα**;

♩ = ένα παλαμάκι
♩ ♩ = Δύο ίδια παλαμάκια

Προσπάησε μαζί με τους συμμαθητές σου να παίξετε το διπλανό ρυθμικό σχήμα χτυπώντας παλαμάκια ή ένα κρουστό μουσικό όργανο λέγοντας **Τα**.

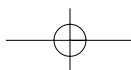
Τι συμβαίνει όμως αν κόψουμε το τέταρτο (♩) στη μέση;

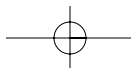

- Μια νέα ρυθμική αξία δημιουργείται. Ονομάζεται **όγδοο** και συμβολίζεται ♪. Όταν θέλουμε να γράψουμε δύο όγδοα μαζί, συμβολίζονται ♪♪. Εμείς εκτός από όγδοο θα το φωνάζουμε και **Τι**.

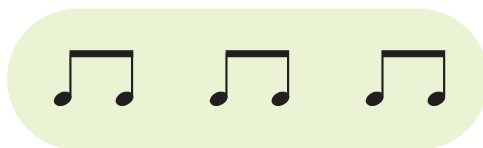

Άκουσε τον δάσκαλό σου να παίζει όγδοα στο τύμπανο. Τι παρατηρείς; Μοιάζουν με τα τέταρτα; Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Δοκίμασε να παίξεις το παρακάτω ρυθμικό σχήμα όπως δείχνει η εικόνα.

Πόσο χρόνο διαρκούν τα δύο όγδοα;

Διαρκούν ακριβώς όσο ένα τέταρτο.

Οι παύσεις

Πολλές φορές σε ένα μουσικό έργο θα παρατηρήσεις ότι η μουσική σωπαίνει για λίγο. Η σιωπή μέσα σε ένα μουσικό έργο ονομάζεται **παύση** και συμβολίζεται με τον δικό της τρόπο.

(παύση τετάρτου)

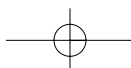
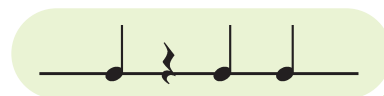
Το σύμβολο αυτό ονομάζεται **παύση τετάρτου** και δείχνει ότι η σιωπή μέσα σε ένα μουσικό έργο διαρκεί όσο ένα τέταρτο (♩).

(παύση ογδού)

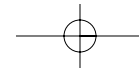
Το σύμβολο αυτό ονομάζεται **παύση ογδού** και δείχνει ότι η σιωπή μέσα σε ένα μουσικό έργο διαρκεί όσο ένα όγδοο (♪).

Παρατήρησε προσεκτικά το διπλανό ρυθμικό σχήμα και προσπάθησε να το παίξεις χτυπώντας παλαμάκια.

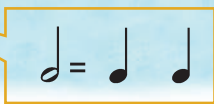

Το μισό

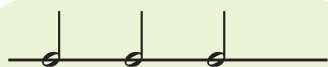
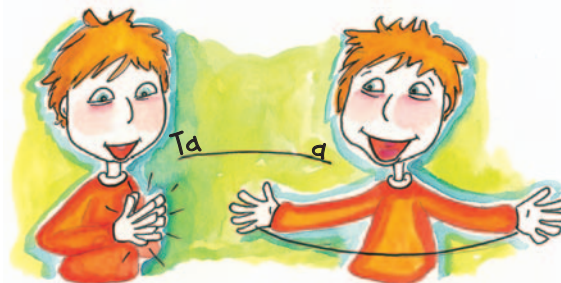
Αυτό το σύμβολο το οποίο μοιάζει με ένα τέταρτο που έχει πέσει σε λευκή μπογιά ονομάζεται **μισό**. Εμείς εκτός από μισό θα το φωνάζουμε και **Τα-α**.

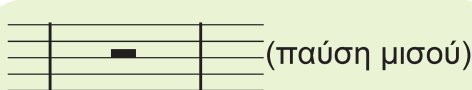
Πόσο χρόνο διαρκεί ένα Τα-α;

Άκουσε το παρακάτω ρυθμικό σχήμα και στη συνέχεια προσπάθησε να το παίξεις μαζί με τους συμμαθητές σου λέγοντας Τα-α.

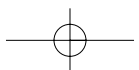

Μην ξεχνάς... την **παύση μισού** η οποία διαρκεί όσο ένα μισό και συμβολίζεται:

Ανακεφαλαίωση

Ταξιδεύοντας στον κόσμο της μουσικής ανακαλύπτεις σιγά σιγά ότι και η μουσική έχει τη δική της γλώσσα. Το τέταρτο, τα όγδοα και το μισό είναι μερικά από τα σύμβολα αυτής της γλώσσας, το καθένα από αυτά με τη δική του χρονική διάρκεια.

6. Βρίσκοντας μια δέση στο πεντάγραμμο...

Σήμερα σε αυτό το κεφάλαιο θα ανακαλύψεις ότι η μουσική είναι μια διαφορετική γλώσσα από αυτή που μιλάς. Έχει κι αυτή τα δικά της σύμβολα και τον δικό της τρόπο για να γράφεται.

Καθημερινά λέξεις και φράσεις ξεπηδούν από το μυαλό σου ή το στόμα σου. Για να τις γράψεις το μόνο που χρειάζεσαι είναι... οι γραμμές ενός τετραδίου!

Τι γίνεται όμως όταν οι μουσικοί ήχοι ξεπηδούν μέσα από το μυαλό σου και το στόμα σου και αναζητούν τον δικό τους χώρο για να τους γράψεις;

Σκέψου...

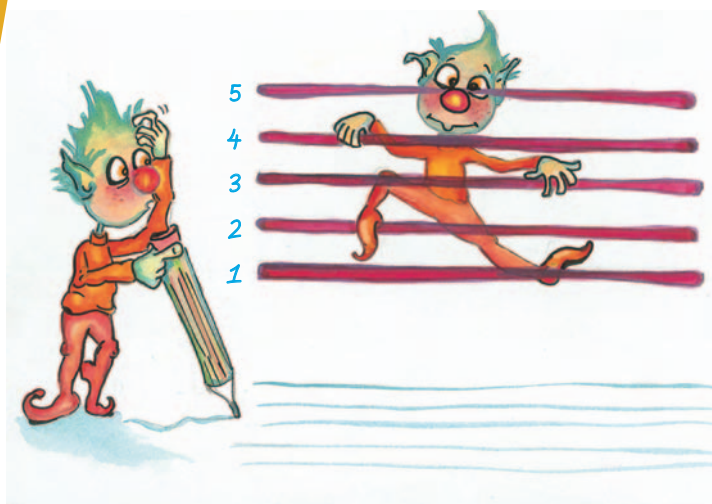

...τι είναι αυτό που χρειάζεται κανείς για να γράψει όλους αυτούς τους μουσικούς ήχους;

Δες τις παραπάνω εικόνες και βάλε σε έναν κύκλο την εικόνα που σου δίνει τη σωστή απάντηση.

Για να γράψεις, λοιπόν, μουσική το μόνο που χρειάζεσαι είναι το **πεντάγραμμο**.
Τι είναι όμως το πεντάγραμμο;

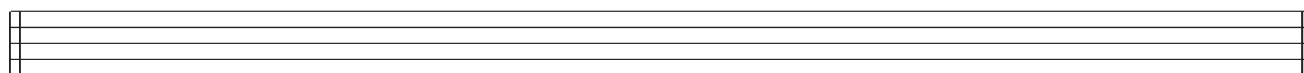
Χώρισε τη λέξη πεντάγραμμο στα δύο και θα δεις να σχηματίζονται δύο καινούργιες λέξεις που θα σου φανερώσουν αυτό που ζητάς.

Το πεντάγραμμο αποτελείται από πέντε γραμμές τη μία πάνω από την άλλη στην ίδια ακριβώς απόσταση μεταξύ τους. Για να μετρήσουμε αυτές τις γραμμές ξεκινάμε πάντα να μετράμε από κάτω προς τα πάνω, όπως ανεβαίνουμε μια σκάλα.

Ανάμεσα στις γραμμές ενός πενταγράμμου θα δεις ότι υπάρχουν κενά. Αυτά τα κενά στον κόσμο της μουσικής ονομάζονται **διαστήματα**.

Χρωμάτισε με κίτρινο χρώμα τα διαστήματα του πενταγράμμου που βλέπεις παρακάτω.

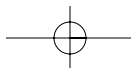

Πόσα διαστήματα βλέπεις να υπάρχουν στο πεντάγραμμο;

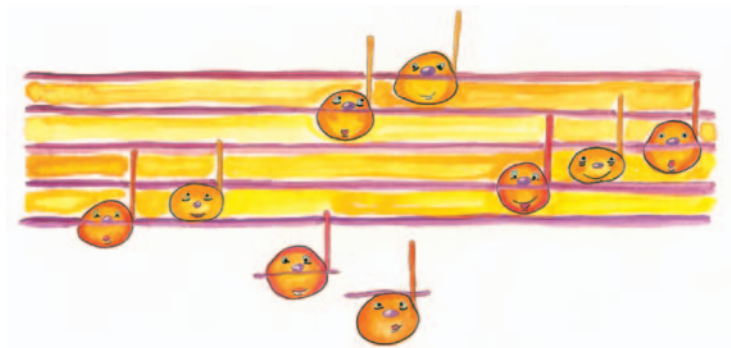
Το κλειδί του σολ

Αχώριστος φίλος του πενταγράμμου είναι **το κλειδί του σολ**. Ξεκινάει από τη δεύτερη γραμμή του πενταγράμμου περιμένοντας να αγκαλιάσει όλους τους μουσικούς ήχους -ή αλλιώς τις **νότες**, όπως τις λέμε- και **τους χαρίζει το όνομά τους**.

Οι νότες

Οι ρυθμικές αξίες όταν αποφασίσουν να σκαρφαλώσουν στο πεντάγραμμο μεταμορφώνονται σε νότες. Άλλες φορές βρίσκονται πάνω στις γραμμές του πενταγράμμου, άλλες φορές βρίσκονται μέσα στα διαστήματα, ενώ άλλες φορές βρίσκονται πάνω ή κάτω από το πεντάγραμμο.

Θέλεις να μεταμορφωθείς κι εσύ σε μια νότα;

Είναι πολύ απλό!

Σκέψου πως το κεφάλι σου είναι μια ολοστρόγγυλη νότα.

Στη συνέχεια κάνε ό,τι δείχνουν οι παρακάτω εικόνες και θα γίνεις κι εσύ μια νότα στη γραμμή και μια νότα στο διάστημα!

Μερικές πληροφορίες για τις νότες

Πόσες είναι οι νότες;

Οι νότες είναι επτά!

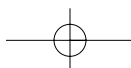

Οι νότες έχουν όνομα;

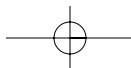
Και βέβαια έχουν. Η κάθε νότα έχει και το όνομά της. Δες παρακάτω τα ονόματά τους: Ντο, ρε, μι, φα, σολ, λα, σι... και πάλι ντο, ρε, μι...

Μπορώ να γράψω όπου θέλω την κάθε νότα;

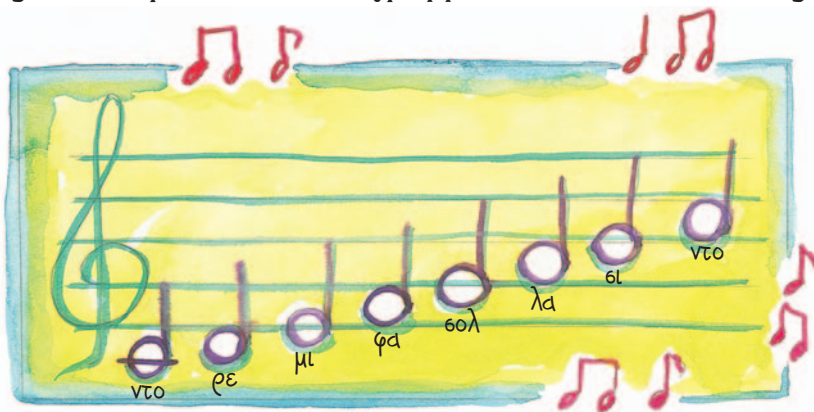
Το κλειδί του σολ είναι αυτό που δείχνει τη θέση της κάθε νότας στο πεντάγραμμο. Έτσι η κάθε νότα έχει τη δική της ξεχωριστή θέση. Ανεβαίνουν και κατεβαίνουν τη μουσική σκάλα όπου κάθε σκαλοπάτι έχει το δικό του όνομα και ήχο.

Δες στο παρακάτω πεντάγραμμο τη θέση κάθε νότας:

Άκουσε τον ήχο κάθε νότας.
Άκουσε τη μουσική σκάλα να ανεβαίνει και να κατεβαίνει.

Συμπλήρωσε τα παρακάτω κενά:

- Οι νότες που βρίσκονται κάτω από το πεντάγραμμο είναι το **ντο** και το...
- Οι νότες που βρίσκονται πάνω στις γραμμές είναι η **μι**, η .....
- Οι νότες που βρίσκονται μέσα στα διαστήματα είναι η **φα**, η .....

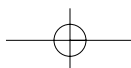

Παρατήρησε προσεκτικά τις νότες. Βλέπεις κάποια νότα να έχει κάτι το περίεργο;

Ανακεφαλαίωση

Ο άνθρωπος από τα πολύ παλιά χρόνια προσπάθησε να βρει τρόπους να γράψει τη μουσική και να δώσει όνομα στους μουσικούς ήχους. Με το πέρασμα του χρόνου, μέσα από διάφορες εποχές και διάφορους τόπους έφτασε στο σήμερα μιλώντας μας για το **πεντάγραμμο**, το **κλειδί του σολ** και τις **νότες**.

7. Το τρένο της μουσικής

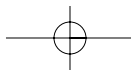
Σε αυτό το κεφάλαιο θα ανακαλύψεις ότι η παρτιτούρα κάθε μουσικού έργου κρύβει μέσα της ένα διαφορετικό τρένο. Ένα τρένο με βαγόνια, όπου επιβάτες δεν είναι οι άνθρωποι αλλά οι νότες.

Κοίταξε! Η **παρτιτούρα** ενός μουσικού έργου! Όλοι οι μουσικοί ήχοι, οι ρυθμικές αξίες και ό,τι άλλο γνωρίζεις για τη γραφή της μουσικής βρίσκονται μπροστά στα μάτια σου και σε προκαλούν να τα αναγνωρίσεις.

Βλέπεις κάτι που δε γνωρίζεις;

Δεν καταλαβαίνω τον αριθμό που βλέπω μετά το κλειδί του σολ και τις κάθετες γραμμές που βρίσκονται πάνω στο πεντάγραμμο

Καμία νότα δε γράφεται τυχαία πάνω στο πεντάγραμμο. Είναι πάντα οργανωμένες και ακολουθούν πιστά τις οδηγίες του συνθέτη.

Για να καταλάβεις καλύτερα, φαντάσου ότι σε μια μουσική παρτιτούρα το πεντάγραμμο μεταμορφώνεται σε ένα **μουσικό τρένο!** Ένα τρένο που επιβάτες δεν είναι οι άνθρωποι, αλλά οι νότες.

Βλέπεις τα βαγόνια του τρένου; Οι κάθετες γραμμές πάνω στο πεντάγραμμο ονομάζονται **διαστολές** και είναι αυτές που χωρίζουν το μουσικό τρένο σε βαγόνια. Το κάθε βαγόνι ονομάζεται **μέτρο**.

Άκουσε τον δάσκαλό σου να παίζει τον ρυθμό που είναι γραμμένος στα βαγόνια του τρένου.

Σκέψου... παίζει συνέχεια με την ίδια ένταση; Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Παρατήρησε προσεκτικά το παραπάνω τρένο.

Πόσα μέτρα (βαγόνια) έχει;

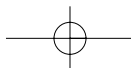

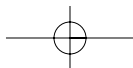
Πόσες νότες χωράει κάθε βαγόνι;

Έχει ..... βαγόνια.

Ο συνθέτης, που είναι και οδηγός του μουσικού τρένου, αποφασίζει πόσοι και ποιοι χωράνε σε κάθε βαγόνι. Γράφει την απόφασή του μπροστά στη μηχανή με έναν αριθμό (2/4, 3/4).

Χωράνε ..... νότες που η καθεμιά διαρκεί όσο ένα τέταρτο.

Προσπάθησε μαζί με τους συμμαθητές σου να παίξεις χτυπώντας παλαμάκια στον ρυθμό του τρένου. Ταυτόχρονα μετράτε σε κάθε μέτρο όσο σας δείχνει ο αριθμός στη μηχανή του τρένου.

Παρατήρησε προσεκτικά το παρακάτω μουσικό τρένο.

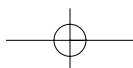
Προσπάθησε μαζί με τους συμμαθητές σου να παίξεις τον ρυθμό του χτυπώντας παλαμάκια. Βλέπεις κάτι περίεργο; Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Τραγουδούσε μαζί με τους συμμαθητές σου το «**Άμπε μπα μπλομ**». Σκέψου... τι μέτρο ταιριάζει σε αυτό το τραγούδι (2/4, 3/4, 4/4); Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Ανακεφαλαίωση

Μαθαίνοντας συνεχώς όλο και περισσότερα πράγματα για τη μουσική, ανακαλύπτεις ότι είναι κι αυτή μία γλώσσα με τα δικά της γράμματα και τους δικούς της κανόνες.

8. Δυνατά σιγά

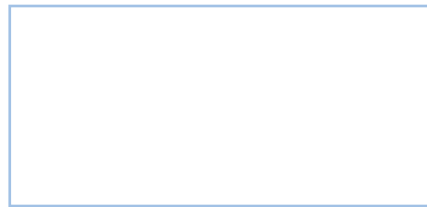
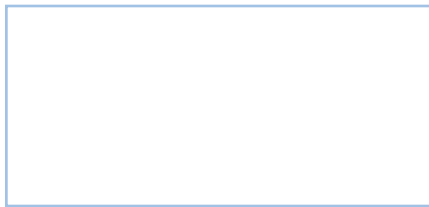
Ένα από τα χαρακτηριστικά που έχει ο μουσικός ήχος αλλά και κάθε ήχος είναι η ένταση. Στον κόσμο της μουσικής για να περιγράψεις το φαινόμενο της έντασης χρησιμοποιείς μουσικούς όρους που είναι δανεισμένοι από την ιταλική γλώσσα.

Σήμερα σε πήρε για τα καλά ο ύπνος! Τέτοια ώρα και κοιμάσαι ακόμα; Αλήθεια, τι είναι αυτό που ακούγεται στο παράθυρό σου; Βλέπεις; Σιγοψιχαλίζει... Καθώς σκέφτεσαι τη βροχή σε ξαναπαίρνει ο ύπνος! Μα ξαφνικά... τι φασαρία είναι αυτή; Έξω από το παράθυρό σου υπάρχει καταιγίδα! Γύρισε στο κρεβάτι σου για να ξανακοιμηθείς.

Είναι αδύνατο· ξέρεις γιατί;

Φτιάξε τα δικά σου σχήματα για τη βροχή και την καταιγίδα.

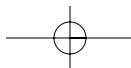
Ο κόσμος γύρω μας είναι γεμάτος ήχους!

Ήχους με διαφορετική ένταση. Ήχους δυνατούς και σιγανούς. Ήχους που μπορούν να σε ενοχλήσουν, αλλά και ήχους που μπορούν να σε κάνουν να νιώσεις ευχάριστα. Το ίδιο συμβαίνει και με τον κάθε μουσικό ήχο που μπορεί να είναι σιγανός ή δυνατός, να σε ξυπνήσει ή να σε νανουρίσει.

Παίξε με παλαμάκια ή με κάποιο μουσικό όργανο δυνατά και σιγά. Η κίνηση που κάνει το χέρι σου για να παίξεις δυνατά ή σιγά είναι η ίδια;

Ξέρεις πώς λένε οι μουσικοί το δυνατά;
Ξέρεις πώς λένε οι μουσικοί το σιγά;

Στον κόσμο της μουσικής οι άνθρωποι όλου του κόσμου μιλούν την ίδια γλώσσα. Εκτός από νότες και ρυθμικές αξίες υπάρχουν και λέξεις για την ένταση του μουσικού ήχου.

Έτσι, όταν θέλουν να πουν ότι ένα μουσικό όργανο παίζει δυνατά, λένε πως παίζει **φόρτε** (*forte*). Όταν πάλι θέλουν να πουν ότι ένα μουσικό όργανο παίζει σιγά λένε πως παίζει **πιάνο** (*piano*).

Πώς όμως δημιουργήθηκαν αυτές οι λέξεις;

Οι λέξεις **φόρτε** (*forte, f*) και **πιάνο** (*piano, p*) προέρχονται από την ιταλική γλώσσα και από κει με τη βοήθεια της μουσικής έφτασαν σε όλο τον κόσμο.

Προσπάησε να τραγουδήσεις μαζί με τους συμμαθητές σου ένα τραγούδι που γνωρίζετε καλά.

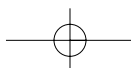
Προσπάησε να μιλήσεις σε έναν συμμαθητή σου που κάθεται μακριά... και μετά μίλησε στον διπλανό σου. Η φωνή σου, όπως θα παρατήρησες, δεν είχε και τις δυο φορές την ίδια ένταση.

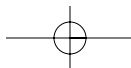

Τραγουδήστε πρώτα ειγά και μετά δυνατά ακολουθώντας τις οδηγίες του δασκάλου σας.

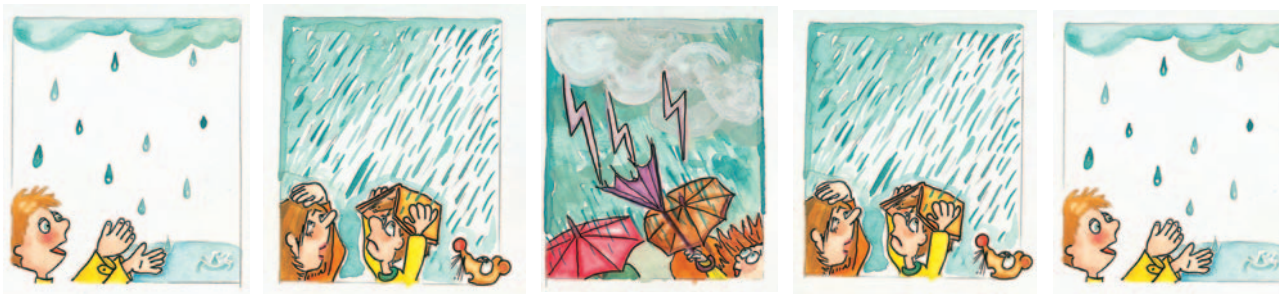

Παρατήρησες ότι και η φωνή σου, που είναι κι αυτή ένα μουσικό όργανο, μπορεί να ακούγεται άλλες φορές δυνατά και άλλες φορές σιγά;

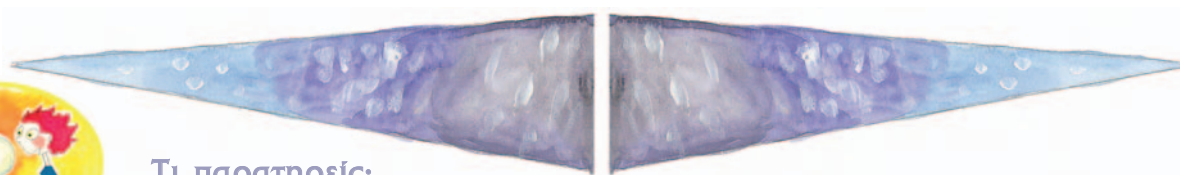

Θα ακούσεις τώρα ήχους από μία βροχερή μέρα.
Την ώρα που θα ακούς τους ήχους αυτούς κοίταζε και τις εικόνες.

Τι παρατηρείς;

Προσπάθησε κι εσύ να περιγράψεις τη βροχή και τον τρόπο που ξεκινά και σταματά, με ήχους από το σώμα σου.

Μπορείς, για παράδειγμα, στην αρχή που η βροχή είναι σιγανή να χτυπάς τις άκρες των δακτύλων σου, όταν δυναμώνει να χτυπάς παλαμάκια και όταν γίνεται πιο δυνατή και ακούγονται οι αστραπές να χτυπάς τα πόδια σου.

Ακούγοντας ένα μουσικό έργο θα δεις ότι οι μουσικοί ήχοι που το αποτελούν δεν έχουν την ίδια ένταση.

Οι μουσικοί όταν γράφουν ένα μουσικό έργο, ανάλογα με το πώς αισθάνονται ή ανάλογα με αυτό που θέλουν να περιγράψουν, χρησιμοποιούν διαφορετικές εντάσεις του ήχου.

Για παράδειγμα, ο **Ροσσίνι**, ένας σπουδαίος συνθέτης, σε ένα μέρος από το έργο του «Ο κουρέας της Σεβίλλης» περιγράφει με τη μουσική του τη βροχή και την καταιγίδα.

Ο δάσκαλός σου θα βάλει να ακούσεις αυτό το μέρος κι εσύ θα πρέπει να αναγνωρίσεις τα σημεία όπου ακούς τις ψιχάλες, τις βροντές και τους κεραυνούς!

